

Handläggare:
Ann Larsson

Remissvar på betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i ny tid SOU 2024:42 (U2024/01680)

Kulturnämndens yttrande - övergripande kommentarer

Ärendet utgör remissvar på betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitiken i ny tid, SOU 2024:42, som har inkommit till Region Stockholm. Regionstyrelsen har delegerat till kulturnämnden att svara för Region Stockholms räkning. Då uppskov med remissvar inte medgetts av utbildningsdepartementet svarar kulturnämndens ordförande för kulturnämndens räkning.

Folkhögskolor och studieförbund är mötesplatser för skapande, bildning och kultur. De är även viktiga resurser för Stockholmsregionens hållbarhet, utveckling och kompetensförsörjning. Kulturnämndens stöd till folkbildning omfattar bidrag till de 30 rörelsedrivna folkhögskolor i länet, ett mobilitetsstöd som kompenserar de folkhögskolor i landet som tar emot elever från Stockholms län samt stöd till studieförbundens åtta distriktsorganisationer. Region Stockholms bidragsgivning bygger på tydliga kriterier.

Kulturnämndens stöd till folkbildningen samverkar med det statliga stödet via Folkbildningsrådet. Nämnden har därför med stort intresse följt folkbildningsutredningens arbete. Betänkandet beskriver välformulerat och sakkunnigt folkbildningens utveckling och det statliga stödets framväxt och förändringar. Det statliga stödet uppgick 2023 till 4,2 miljarder kronor och folkbildningen i sin helhet nådde enligt betänkandet cirka 1,1 miljoner unika deltagare samma år. Kulturnämnden ställer sig i stort bakom betänkandets förslag om en nystart för det statliga stödet som har förutsättningar att stödja en utveckling av folkbildningen i samtiden och ökad legitimitet för statsstödet.

Betänkandets formulering om att finna en ny balanspunkt mellan styrning och armslängds avstånd är välformulerat.

Numrering och rubriksättningen nedan följer numrering och rubriker i betänkandet.

12 Nytt mål och ny målstruktur för folkbildningspolitiken

Utredningens bedömning: Det behövs ett nytt mål för folkbildningspolitiken

Utredningens förslag: Det nya övergripande målet för folkbildningspolitiken ska vara höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället.

En ny målstruktur med ett övergripande mål och fyra delmål för folkbildningspolitiken ska införas. De i dag gällande fyra syftena med statsbidraget ska upphöra att gälla, och i stället ska ett övergripande syfte med statsbidraget för folkbildningen införas.

Kulturnämnden ställer sig bakom förslaget om att ett nytt mål behövs för folkbildningspolitiken och att den föreslagna målstrukturen med ett övergripande mål och delmål införs.

Kulturnämnden anser dock att det fjärde delmålet avviker ifrån de tre tidigare delmålen och föreslår att det stryks samt att ordet sammanhållning i stället skrivs in i det övergripande målet. Målet skulle då lyda: Målet för folkbildningspolitiken ska vara höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå samt ökad sammanhållning och delaktighet i samhället.

12.3.3. Förslag på nya delmål för folkbildningspolitiken

Utredningens förslag: Fyra delmål ska finnas för folkbildningspolitiken. Dessa ska vara:

- Att fler människor breddar och fördjupar sina kunskaper och når nya insikter.
- Att människor intresserar sig för kulturell utbildning och bildning samt att delaktigheten i kulturlivet ökar och breddas.
- Att fler människor får nya och återkommande möjligheter att gå vidare i arbetsliv och studier.
- Att folkbildningens verksamhet bidrar till ökad sammanhållning och gemenskap genom att nya målgrupper nås och att personer med olika bakgrund och förutsättningar möts i folkbildande sammanhang.

Kulturnämnden ställer sig bakom de tre första förslagen till delmål och vill särskilt understryka folkbildningens vikt för kulturell utbildning och delaktighet i kulturlivet.

Det fjärde delmålet avviker från de övriga. I betänkandet beskrivs delmålens syfte vara att understryka folkbildningens möjlighet att skapa mötesplatser för människor med olika bakgrund och därmed bidra till ökad tolerans och förståelse för andra människor. De indikatorer som senare föreslås för att utvärdera målet är att mäta antalet personer med funktionsnedsättningar som deltar samt antalet personer med utländsk bakgrund. Det finns här en diskrepans mellan det breda delmålet och de specifika förslagen på indikatorer. Dessa indikatorer kan i stället utvärderas gentemot det första delmålet.

Kulturnämnden föreslår att ordet sammanhållning som är centralt i delmålet i stället skrivs in i det övergripande målet, se ovan 1.1., och att det fjärde delmålet stryks.

12.3.4 Förslag på nytt syfte med statsbidraget

Utredningens förslag: Syftet med statsbidraget är att säkerställa finansiering av en infrastruktur för folkbildning i hela landet för att på så sätt främja det övergripande målet för folkbildningspolitiken.

Kulturnämnden ställer sig bakom förslag till syfte för statsbidraget.

13 Indikatorer för uppföljning av folkbildningen

Nämnden ser positivt på att även SISU Idrottsutbildarna, vilka även erhåller stöd av Region Stockholm, inkluderas i den offentliga statistiken som SCB ansvarar för.

Kulturnämnden baserar sitt stöd till studieförbunden på den officiella statistik som SCB ansvarar för. Nämnden vill påtala att SCB inte gör ändringar efter eventuella korrigeringar av studieförbunden.

13.3 Nya mål för folkbildningen behöver belysas med nya indikatorer

Utredningens förslag: De indikatorer som i dag används för att följa upp folkbildningen ska kompletteras och revideras. En övergripande tabell över utredningens förslag till indikatorer redovisas nedan i tabell

Kulturnämnden instämmer i utredningens förslag att nya indikatorer behöver utformas för att följa upp folkbildningen. Betänkandet formulerar på ett betydande sätt både det positiva och negativa med indikatorer och svårigheterna med att formulera dem. Nämnden vill understryka utredningens mening att en uppföljning inte enbart kan göras med indikatorer utan behöver kompletteras med andra utvärderingar och studier för att fånga effekter och utvecklingen av folkbildningen över tid och det offentliga stödet.

14 Modell för styrning och fördelning av statens bidrag till folkbildningen

Utredningens förslag: Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska fortsatt fördela statsbidraget till folkbildningen i myndighets ställe.

Kulturnämnden ställer sig bakom förslaget att Folkbildningsrådet fortsatt ska fördela statsbidraget till folkbildningen i myndighets ställe. Förutsättningarna för detta är att självförvaltningsmodellen förändras med stärkt kontroll, uppföljning och extern utvärdering.

Folkbildningsrådet är både bidragsgivande, granskande och främjande samt ägd av sina medlemmar. Det har enligt Kulturnämndens erfarenhet tidigare inte gynnat en opartisk blick på de stödmottagande aktörernas verksamhet, vilket i sin tur inte värnat folkbildningen.

Det korporativistiska i modellen har fördelar men behöver även ständigt ses i dess logik av att utesluta de som inte är innanför modellen. Förutsättningarna för exempelvis nya studieförbund att etablera sig och växa har visat sig vara svårt. Systemet kan skapa en outtalad norm av bevarande av det nuvarande och den utveckling som sker är inom de befintliga aktörernas verksamheter. Ur ekonomisk synvinkel utmanar även nya aktörer då samma budgetram ska fördelas på fler.

Kulturnämnden vill också peka på den komplexa roll som SKR har i styrelsen då folkhögskolor både ägs av regioner och är rörelsedrivna.

15 En ny modell för uppföljning och utvärdering

Kulturnämnden ställer sig bakom utredningens förslag att stärka och utveckla uppföljning och utvärdering av statsbidraget till folkbildningen. Och vill understryka att om självförvaltningsmodellen ska kvarstå är det avgörande att externa oberoende utvärderingar sker mer regelbundet och mer omfattande än hittills. Legitimiteten för stödet och folkbildningen förutsätter detta, vilket även är avgörande för stödet från Region Stockholm.

Kulturnämnden ställer sig bakom förslagen att Myndigheten för kulturanalys utifrån de folkbildningspolitiska målen ska utvärdera, analysera och redovisa resultat och effekter av statens stöd till folkbildningen samt att Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) ska utvärdera effekter av statsbidragsfinansierad folkbildningsverksamhet vid folkhögskolor. Dessutom att Centrum för idrottsforskning ska följa upp och utvärdera statsbidraget till folkbildningen som hanteras av SISU Idrottsutbildarna

16 Förstärkt kontroll av statsbidraget till folkbildningen

Utredningens förslag: Det behövs ytterligare åtgärder för att stärka kontrollen av statsbidraget till folkbildningen för att återställa förtroendet för bidragsgivningen till folkbildningen.

Region Stockholm har under de senaste åren återkommande hanterat fusk och oegentligheter bland stödmottagare av stöd till folkbildningens aktörer. Kulturnämnden ser därför att det är avgörande att kontrollen utökas och stärks ytterligare enligt utredningens förslag. En ökad transparens och insyn i bidragsanvändningen är nödvändig som utredningen skriver för ett ökat förtroende.

Kulturnämnden ställer sig bakom förslagen att Folkbildningsrådet och SISU Idrotts-utbildarna ska åläggas att analysera, sammanfatta och publicera resultat från sina uppföljnings- och kontrollinsatser. Studieförbunden ska kunna särredovisa kostnader.

Kulturnämnden ser att förslaget att stödmottagarna ska ange vilka samverkansparter som under föregående verksamhetsår har deltagit i den statsbidragsfinansierade folkbildningsverksamheten som avgörande för att skapa transparens och legitimitet för stödet.

Enligt Kulturnämndens erfarenhet så införs redan från årsskiftet det likalydande demokrativillkor som beslutade i prop. 2023/24:119 för stöd ur

Yttrande
2024-12-06

Diarienummer:
KN 2024/1076

Allmänna arvsfonden att föras in i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Kulturnämnden inför likalydande demokrativillkor i samtliga egna villkor för stöd.

17 Ny modell för statlig medverkan i revision

Kulturnämnden ställer sig bakom förslaget att Riksrevisionen genom årlig revision ska granska årsredovisningen för Folkbildningsrådet och SISU Idrotts-utbildarna.

18 Återtag av statsbidrag och hantering av oförbrukade medel

Kulturnämnden ställer sig bakom utredningens förslag att oförbrukade medel ska omfördelas av Folkbildningsrådet och SISU men att medel som uppgår till väsentligt belopp överstigande 10 miljoner kronor på anslaget är det rimligt att medlen återgår till staten.